

נייע יידישע

פיעסטער צייטונג

דיעותם בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך... פֿרייטאג-ביילאָגע אונד קאָסטעט זאממט... פֿיערטעל-יעהריג 2 גולדען...

אויף דייעט צייטונג קאנן מאן יעדען מאָג פֿרענומעריקען... דייעט צייטונג פֿרענומעריקען...

Nr. 20, צווייטער יאהרנאנג פֿעסט, מאָנטאג, א' אדר ה'תרמ"ה. Budapest, den 16. Feber 1885.

אויס דעם אונגארישען רייכסטאגע.

דיא פֿרייטאג אונד זאמסטאג זיטונגען דעם אונגארישען רייכסטאגעס האבען איינע זעהר לעב-אשפּע, ליידענשאפטליכע געשטאלט אנגעקאממען. עס ווירד נאָך אימער דאָריבער געשטרומטען. אַב 150 מיטגלידער דעם נייען אָבערהויזעס, אויף פֿאַר-שלאָג דער רעגירונג, פֿאַן דער קראַנע ערנאנט, אָדער אבער פֿאַן דען שטאַרטען אונד קאָמיטאטען געוואָהלט ווערדען זאָללען! — גראַף אַפֿאָני היילט בייאַ דויערן געלענענדיאָס איינער רעדע, דיא זייטענס דער געטאָסניטען אַפֿאָזיציען אונד דיא אייבערשט-לינקען מיט זאָלן, לאַרמענדעס, גערייט-פֿאַלעס ביפֿאַללע אויפֿגעקאָממען וואורדע דאס מיניסטער-פֿאַזידענט מיס אַ נור זעהר שויער צו וואָרט קאָממען קאָנטע, וואָהרענד זיינער 10-יאָר-זיינע מיניסטערשאפט אויס מיס אַ געוויס נאָך ניע זאָ זעהר און דיא גענע געטריבען וואורדען, וויא דייעס און דער פֿרייטאג-זיטונג דער פֿאַלל וואר. דער פֿאַרלאמענטארישע קאמפף וואר דייעסמאל זעוואונגען און קאמפף, אויף טאָר אונד לעבען, דיא דיא פֿערשידענע אַפֿאָזיציען אַללען פֿאַרטייען זיך-פֿעראיניגען, אום הערן פֿאַן טאָר דורך רוק-זיכטסלאָזע אנגריפֿע צום ריקטריטע פֿאַן זיינעס פֿאַסטען צו פֿעראנלאַסטען. — ניכט וועניגער אויפֿ-רעיונג בראַכטע דיא שמוץ-רעדע דעם אַנט-סע-מיטען אַנדאָר, וואַ דאָ הייערפֿאַר, וועלכער און זיינער אויגעטריבען פֿעכעדיג דען זייען ניכט בלאָס געלויהייט אונד בעטרוג, זאָגערן אויך „אָנוויט-ליבקיט“ צום פֿאַרוואורפע מאכטע אונד פֿאַרמליך מיט איינער אויסטרייבונג דער ווערן דראָהטע. דייע זער, האַמ הרשע אַזט דער לעהרען דער וועלט-געשיכטע ניכט איינגעדענק, דאס גענליך נאָך אַללע דיא זאָלכע פֿלאַנע נעמען ווערן אונד ווערענשווס שמייע-דעמען, און שאַנדליכעס ענדע איינגעקאָממען האבען! דאָך וויר וואָללען דען נאנג דער דעכאטטע הויער און מאַליכסטער איבערזיכטליכקייט צור דארשטעל-לונג ברינגען.

דיא ערסטען רעדנער, קארל וואַדנא, אונד דער ווענעריכע זאָהן דעם ווייע-געשפּאַנס דעם פֿעסטער קאָמיטאטעס, נעמליך ניקאָלוס פֿאַלד-וואַר, די שפּראַכען אונטער לעבאפטעס ביפֿאַללע דער ליבעראלען פֿאַרטיאָ פֿיר דיא פֿאַרלאגע דער רעגירונג בעטרעפֿעס דער רעפֿאָרם דעם אָבער-הויערעס. נון ערהאַב זיך דער זונגע, וויטהענדע אַנט-סעמיט, דער איינטיגע פֿערטהוידנער אישטויציעס און זיינעס פֿיעס-פֿראַגעססע, נעמליך אַנדאָר וואַד-נא, דער דיא אונטער אַנדערעס פֿאַלגענדעס אַנט-סע-מיטען אייגענשאַפֿט אויך דאנענען, דיא דאָרען פֿאַרמירטען ביששאַפֿט אים אָבערהויזע ווייען זייען ערהאַלטען זאָללען. ועלבסט דיא געבאָרענען מאַנ-נאשען זאָללען יא נאָך דער פֿאַרלאגע דעם רעניע-רוינג נור און דעם פֿאַללע מיטגלידער דעם דעם הויערעס זיין קאָנטע, וועגן דיא מינדעסטענס 3000 גולד-דען אַהרליך און שטאַטס-שטייערן צוהאַלען, ווייל עבען נור נאנגן רייכע מאַנגער אלס פֿאַללקאָממען אונאבאָהאַנגע בעטראכטעט ווערדען קאָנטע! נון צוהאַלען אבער דיא רעפֿאָמירטען ביששאַפֿט ניכט צווייטע 3000 גולדען אַנט-סעמיטען, זאָגערן בעטראַפֿט אַזט איהר נאנצעס איהרעס-אינקאָממען קיינע 3000 גולדען! וויא זאָללען אַלזאָ דייעזע ער-ווירדען העררען מיט איהרען אַפֿט „שאַביגען

ראַקען“ פֿלאַצענדהמען געבען איינעם קאַטהאַלי-שען בישאַפֿ, רעבישאַפֿ אָדער קאַרדינאַל, דענען מאַן עס און איהרען „שווערען נאַלדענען קעמטען“ אַבוועהען קאָנן, דאס זיא אַבער אַיין אַהרליכעס איינקאָממען פֿאַן איינער „האַלבען מיליאָן“ פֿערפֿ-נען! — אונד וואס ווייל ענדליך דיא רעגירונג נאַר דאמיט רעציעלען, דאס זיא גלייכזאַם „צור פֿערהאַ-נונג דער מאַנגאטען, איינע אַרטהאָדאָקסען ראַבב-נער מיט זיינער ווידעריליכען געשטאַלט אונס אָבער-הויז שמונגעלען מאַכטע! (מיט זאָלך פֿרעכען אויס-הוקען דאַרף נור אים אונגאַרשיען פֿאַרלא-מענט יעדער אונגעזאַגענע לאַפֿע איינען ראַב-בינער בעשימפֿענען!) ווייל עטוואַ דיא רעגירונג מיט דיער רעגירונג אייגענטליך נור דאס אַפֿאַל קרייען, דאמיט דער אַנט-סעמיטיסמוס איינע אים-מער גראַסערע פֿערברייטונג פֿינדע? מאַנע זיך דיא רעגירונג דיעסבענעליך ניכט בעמעהען! פֿיר דיא פֿערברייטונג דעם אַנט-סעמיטיסמוס ווערדען וויר שאַן זאָרנען! אַללגעמינע געווערקיטי) אָדער ווייל עטוואַ דיא רעגירונג, דאס דיא ווענעדישע הייערדיך נאָך „פֿעסטערע וואורדעל“ פֿאַסטע אים לאַנדע? נון, עס ווירד זיך דער האַרבערדיקטען אונגאַרישען פֿעפֿאַלקערונג האַנג נאָך מעהר דיא איבערצייגונג איפֿערדאָנען, דאס זיא מיט דען ווערן וועגן זיא הייער אים אייגענען לאַנדע בלייבען ווייל ניכט ווייטער צוזאַמען לעבען קאָנטע! (רופע: זאָ איזמיס! זאָ איזמיס!) מערקט דיא רעגירונג ניכט, דאס איינע זאָלכע פֿערפֿונג נור דען געדאַנקען צור יא-ליע בריונגען מיט, דאס דיא „וידע-פֿאַנע“ ניכט אַנ-דערס לאַזבאַר, אַלס איינערס מאַן אַללע ווערן אים דעם לאַנדע טרייבט!“ (לעבאפֿטער ביי-פֿאַלל אויף איינען באַנקען דער לינקען אונד אי-סערסט-לינקען. — אונרוהע אונד בעוועגונג און דען באַנקען דער ליבעראלען פֿאַרטיאָ.) זעטצט נאָהס דער פֿאַזידענט פֿעסטע שיי-דאס וואָרט אונד זאנעט: „אך מיס דען רעדנער ער-מאָהנען, דאַרף צו אַכטען, דאס עס דאָך ניכט שטאַטסראַפֿט אַזט, פֿאַן 600,000 אונגאַריש-יידישען שטאַטס-בירגערן און זאָלכעס טאָנע צו שפּרע-כען!“ (לעבאפֿטער ביפֿאַלל זייטענס דער ליבע-ראלען פֿאַרטיאָ.) אַנדאָר וואַדנא זאנעט ווייטער: „אך ביי-גע מיך און אַללע אַכטונג פֿאַר דער ערמאַהנונג דעם פֿאַזידענטען; אַלליין אַלל דייעס קאָנן מיך ניכט דאַפֿאַן אַבאָהאַלטען, מינע אינערע איבערציי-נונג הייער פֿאַריא צום איסדרוקע צו ברינגען! (ביי-פֿאַלל זייטענס דער אַנט-סעמיטען; אונרוהע אונד בעוועגונג אויף דען באַנקען דער ליבעראלען פֿאַר-טיאָ. — וואַדנא זאנעט מיט ביישפּיעללאַזער פֿרעכ-הייט ווייטער: דיא איהרע אונרוהע אונד איהר אַנוויל-ליגעס ברוימען, מינע העררען, קאָנטען מיך ניכט איינשיכטערען! אך ווייט יא, אַלזא זיא אַללע און דער יודענ-פֿרעססע בעיאַנפֿלוסט זינד! יעדעס יודענ-בלאַטט בעהעררשט זיא פֿאַם „פֿעסטער ללאַד“ אַנ-געדאַנען, ביז העראַב צום ווייט-בלאַטט „שטיקס!“ דיא אַנט-סעמיטען רופֿען: „זאָ איזמיס!“ בעוועגונג אונטער דען ליבעראלען רעפֿאָמירטען) וואַהרליך! וועגן מינע געדאַנקען איהנען מיספֿאַללען, זאָ איזט מיר דייעס עבען דער בעסטע בעווייז פֿיר דערען רייכטטיגקייט! (גראַטע אונרוהע אויף דען באַנ-קען דער ליבעראלען פֿאַרטיאָ.) אך היילט עס פֿיר מינע פֿעליכט, דיא רעגירונג איהרע אייבערקיטי און צו מאַכען, דאס זיא קיינע יודענ-ראַבביןער איינס אָבערהויז היינשמונגלע, דאמיט הייערעס קיין אונ-

גליק ענטשטעהען! אך ועלבסט וואָרע יא נור דאנג פֿיר דיא אויסטרייבונג דער יודען, וועגן און אַנדע-רעס רעמטונגס-מיטטעל פֿאַר דענעלעכען ניכט מעהר דענקבאַר! (הייטערקייט) אַלליין וועגן עס זיין מיסע, דאנג ווירדע דיא אויסטרייבונג אויך ער-פֿאַלגען! (לעבאפֿטער ביפֿאַלל זייטענס דער אַנט-סעמיטען.) אונד ווארום דענג ניכט! און דעם פֿרויעס-טען שטאַטטע דער וועלט, נעמליך און אמעריקאַ, וואורדען דיא „מאַרמאַנען“ אויסגעטרייבען, וועלכע און „פֿיעל-ווייבערייא“ לעבען! — שפּאַטער וואורדען אויך דיא „בינענען“ פֿערטריבען וועגען איהרער „שלוהייט“ אונד איהרעס בעטרויערשישען וועגענס! ווארום זאָללמען וויר אַלזא, זאַבאַל דיעס נאַטהיג, ניכט דיא יודען פֿערטרייבען, וועלכע זאָ אַנוויטליך זינד, וויא דיא „מאַרמאַנען“ אונד זאָ שלויא אונד בעטרויערשיש, וויא דיא „בינענען“! (זאָ איזמיס! זאָ איזמיס!) ריעפען דיא אַנט-סעמיטען, וואַהרענד אויף דען באַנקען דער ליבעראלען פֿאַרטיאָ איינע גראַסע אונרוהע אונד לאנג אַנדויערנער לאַרעס ענטשטאַנד. — הייערדיך שלאָס וואַדנא זיינע שמוץ-רעדע מיט איינעם שטראַמע פֿאַן בעשימפֿענען אונד פֿער-דאַכטיגונגען נעגען דען מיניסטער-פֿאַזידענטען.) (וויא דירפֿען אונס ניכט דער מיטשונג היינגע-בען, דאס זאָלכע דראָהונגען וויא דיא „איסטרייבונג“ דער יודען אויס דעם לאַנדען, וועגן זיא אַפֿפֿענען ליכער פֿאַרלאמענטס-זיטונג אויסגעשטאַכען ווער-דען, אויף דיא איינפֿאַלטיגע לאַנדעס-בעפֿאַלכע-רונג קיינען איינדרוק מאַכען דירפֿעט, דעם פֿרויער אָדער שפּאַטער געפֿאַהרליך ווערדען קאָנטען-ליי-דער קאָנן אַבער קיין אַבאָהאַרטעסער דאַפֿיר צור פֿעראַנטוואָרטונג געצאָגען ווערדען, וואס ער אים פֿאַרלאמענטע שפּריכט. אים זאָ שטרענגער מיססע אַבער דיא רעגירונג פֿאַרנעהען, זאָ אַפֿט אויסער-האַלב דעם פֿאַרלאמענטס איינע יודענגעהאַסיגקייט זיך צייגט, אים יעדע פֿירדליכע בעוועגונג זאָנליך אים קיינע צו ערשטיקען!) נון ערהאַב זיך אַבער דער ערסטע פֿיהרער דער געמאַסניטען אַפֿאָזיציען, גראַף אַפֿאָני-לע, דער דיא זאנעט: „דיא רעגירונג ווייל 150 מיטגליע-דער דעם אָבערהויזעס ערנענען, ווייל דייעזע דאנג איהרע שלעפֿפֿטאַרער זיין זאָללען, אונד וועלכע לייטע ווייל זיא ערנענען? אַבגעדאַנקטע פֿאַפֿעססאַרען, קונסטלער אונד אינדוסטריעללע! דיא מאַנגאטען אים אָבערהויזע ווערדען זאָלכע לייטע ניממער אלס איהרע „קאַללענען“ בעטראכטען! אך ווייל אַבער, דאס דיא שטאַטטע אונד קאָמיטאטע דיא 150 מיטגלידער אינס אָבערהויז וואַהלען זאָל-ליען, ווייל דייעזע קיינע אַבגעדאַנקטען פֿראַפֿעססאַ-רען, קונסטלער אונד אינדוסטריעללע, זאָגערן דען בעניטערטען אַרעל, דיא מיטטעלקלאַסע דער דער-רונג-בעניטער, וואַהלען ווירדען! וועגן וויר צו דע מאַנ-נאשען דעם אָבערהויזעס קאָממען אונד זאנען: געה-מעט דאָך דיא געוואָהלטען עדעל-העררן אויף; זיא זינד יא בלוט פֿאַן איהרעס בלוטע אונד פֿלייש פֿאַן איהרעס פֿליישע, זאָ ווערדען זיא דייעס מיט גראַס-טער בערויטוואַלליגקייט שמוין! — קאָממען וויר יעדאָך צו דען מאַנגאטען דעם אָבערהויזעס אונד זאנען איהנען: „היער ברינגען וויר און 150 אַבגע-דאַנקטע פֿאַפֿעססאַרען, קונסטלער אונד אינדוס-טריעללען“ זיא נעבען און פֿאַרלאמענטע אונד איהרע „קאַללענען“ זיין זאָללען, דיא ווערדען זיא געוויס רופֿען: דאס זיא אונטערע קאַללענען ניכט! וויר קאָנטען דייעזע נייען געשאַפֿע איינער ליינע דער רעגירונג ניכט אויפֿנעהמען!“

זאלכע דערען פרויען אין האנדארבייט, נעמליך אים קליידער-מאכען, אונטערריכט ערשיילען קאנען ווערען בעפארצוגט אונד האבען אויסזוכט איהן נעבענאייניקלעכע.

Bihar-Diószeg (Bihar megye) im Feber 1885.
1-8 Moritz Berger, Präses.

קאנקורד

אין דער העיזיגען ארטהאדאקס איר קולטוס-נעמיידע איזט דא שטעללע איינעם שו"ב וקורא זאגלייך צו בעזעצען. בעווערבער זאללען נישט פארבעטער אונד מיססען זעלבע מיט קבלות פאן אנערקאנט ארטהאדאקסען ראכביגען פערזעהען זיין. דער אקצעפטירטע ערהאלט אין געהאלט פאן 6 ביז 6 גולדען וואכענטליך נעכסט פרויער וואהנעט אונד נעבענ-עמאלומענטען, פעררער פיר מוססין-רעפלעקטירטע האבען זיך לאנגסטענס ביז פורים העבעל ביים אונטערפערטיגטען קולטוס-נעמיידע-פארשטאנד בעהופס פראבע-פארטראגס צו מעל-דען. דא ריוועשפעזען ווערען נור דעם אקצעפטיר-טען פערטיגטע.

זשענערג (סאטמארער קאמיטאט) בהרש שבט תרמ"ה לפ"ק. ש"מ אן שווארץ. פאשטעהער.

איין פינער צארטער טיינט

איזט דא ציערע יעדעס מענטשן אונד ווירד אויך אס ליכטעסטען אונד שטעלסטען ערשיינט וויך דא פאן פרויא

יאהאנא זילצער

זעלבסטע-פערזענע אונד עי-ציענטע נעיוכטס-פאמאדע. דיעזע נעיוכטס-פאמאדע ענטפערט נאך קורצע בעזעצונג אלע הייס-אבעל, אלס זאמער-שדאקסען לעבע-פלעקען ווימערל-פער-לייזט דעם טיינט דא צאייטסטע נאטורליכע פרייע אונד ערהאלט דאם נעיוכט ביז אים שפאטעסטע אל-טער זיין דאזיג אונד נלאסט.

ביא בעזעצונג דיעזער פילויזיע ערפארבעט אונד אנערקאנטען פארצייליכען נעיוכטס-פאמאדע נאראנ-טייע אויך דען ארשטעטען ערפאלג.

פריי פאן טיענעל:

נראם 1 גולדען 20 קר, קליין 60 קר,
אויך דא דאזי געהאיינע זייפע 80 קר.

פערזענדיגען נאך אללען וועלט-געגענדען ווערען פער פאסט-אנמאדעטע שטעללעכע אונד בעסטענס בע-זאגט, עכט איינציג אונד אלליין ביא דער עי-ציענישן צו האבען. אכטונסטאל

Johanna Zilzer
5-1 Budapest, Stefansplatz Nr. 13.

דא נעיוכטס-פאמאדע איזט אויך ביא יוליאנא קארן. אלסאפען לאיאש-נאסטע נומ' 178 צו האבען.

וויכטיג פיר ווייניקאנומענטען.

וויר נעפערטיגטע בעהערען אונס, דען פא-הערען וויינהערלעך, רענאליענפעכטען, נאסט-ווירטען אונד פרויאשען אונזערע פארטאטע אין נוסען געוונדען געבויטווייניג, זאן וואהל כשר אלס אויך נסך, דאשע אונד ווייסע, זען דען קו-לאסטעטען פרייען צו עכטעהלען, אונד קאנען דיעזעניגען הערען, וועלכע פאן אונזערע מיטשעהילונג געברייך מאכען וואללע, דורך איינע פראבעווערונג זיך איבערצייגען. פיר סאקלוד בערעיונג נאראטירט אונזערע 40 יאהרנע פרייס

Lazar Berger & Söhne
Wein-Grossproduzenten
Gyöngyös.
8-7 (Post u. Bahnstation.)

בער מיט איינעם שפיטצען דאלכע. פאן נאראדאקס מרופפען בלעכ קיין איינציגער מאנן אס לעבען. כארטוס זיעהט איינעם גראסען פריעהאפע גלייך: דא ליכען לעבען אין דען שראסען. דא זיא פאן ניעמאדעטע בערדיגט ווערען. — דא לאנדאנער צייטונגען זינד אין פאלגע דיעזער נאכריכט אללע מיט, מרויער-ראנד "ערשינען".

עס איזט זעלבסטפערשטאנדליך, דאס ענג-לאנד נומערהאר אללעס אויפבעטען מוס, אום דען טאך זיינע העלדענמיהאדעסען נענעראלס צו רא-כען, איינע לאנדאנער דעפעסען פאם 12 דיעזעס מעלדעט: "דא ענגלאנדער אונטער גענעראל ע א ר ל ע (שפריך: ארלע) האבען נאך איינעם פאנ-שמינדיגען קאמפעע זאממליכע שטעללונגען דעם פיינדעס גענאמען אונד צעהן פאהען עראבערט. גענעראל ע א ר ל ע אונד אבערסט-לייטנאנט א י-ר ע פיעלען ביא דער ערשטירמונג דיעזער בעפעס-זיגטען שטעללונגען. — דער וועג נאך בער ב ע ר איזט נון אפען פאן ווא אים דער ענגלישע ציג נאך דעם זוראן געלאנגען ווירד!"

דאס דיא בירען ענגלישען אפשיצערע גע-פאללען זינד, דאראן איזט וואהל ניכט צו צווייפעלן. אלליין אב דיא ענגלאנדער ווירקליך איבער דען פיינד איינען זאלך גלאנצענדען זיען ערווענען, דאס שיינט אים נאך ניכט גאנץ נעיוס. דאס ענגלישע מיניסטעריאום איזט יא יעצט גענאטהיגט, דערא-טייע זיענעס-אפצוהאלטען צו פערברייטען, אים דיא אויפגענומען אפגעטליכע מיינונג נאך מאגליכקייט צו בעשוויכטיגען!

נעשעפטס בעריכט.

פערסטער שלאכט פיעה-מאראקס ביא דער אס 12 טען ד. מ. הוער אין פעסט אנהאלטענען וואכענ-מארקטע ווארדען 3153 שטיק גאס. אונד קליינ-פיעה צו מארקטע געכאכט. היעפאן ווארדען פערקויפט: 40 שטיק שטייער, פער שטיק פאן 82 ביז 185 נורדען, 845 אקסען, דאס פאאר פאן 175 ביז 380 נולד, 510 קויע, דאס פאאר פאן 120 ביז 275 נולד, 235 מעל-קאך דאס שטיק פאן 72-180 נולד, 47 שטיק ביפעל, דאס פאאר פאן 170 ביז 240 נולד, 224 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאן 6 ביז 32 נולד; 1162 שטיק לאסטער, דאס פאאר פאן 5 ביז 9 נולד; אקסען-פלייש 51 ביז 58 נולד. — קוה-פלייש 47 ביז 51 נולד. קאלב-פלייש 70 ביז 82 נולד. אונד ביפעל-פלייש 44 ביז 47 נולד. פרייע פער 100 קלאך.

בריעפע דער רעדאקציען.
לכבוד מיה ש"ת ר"ק ב"ק ב"א אמת יהנה חכו וצדק על לשוננו!

ניא איינטיגטענדע פיענומעראנטען ערהאלטען דיא ביהער ערשיינענען אכט לעפע-רונגען דעם ווערקעס, "תולדות אנשי מופת", ווא אויך דאס, פארטראט דעם סיר מאנעס מאנטעפארע" גראסיס צוגעווענדעט.

אללע צווייפפען, געווננען אונד בעשטעל-לונגען, זאוויא פיענועראציאן-געלדער פיר דיא, נייע יידישע פעסטער צייטונג זינד צו ארדעסירען אן:
Moritz Burian in Budapest.
דיעזע איינפאכע ארדעסעט געניגט פאללקאפטען, אונד איזט איינע געווערע בעזייכונג אונטערהיג.

לאסטא-ציעהונג פאם 11 פעבער 1885.
בריינן 71 73 19 8 24

פיר דיא רעדאקציען פיענועראציאן-שליך: מי עהרענמיהיל.

קאנקורד

אין דער העיזיגען אייטאנא ארטהאדאקס איר-קולטוס-נעמיידע איזט דא שטעללע איינעם שו"ב-מייטען לעהרריס אס 1. מען אריהל לאנגסטענס אבער אס 1. מען מארד' מיט דעם יאהרעס-גע-האלטע פאן 400 גולדען אינד 50 גולדען אלס וואה-נונגס-בייטרא צו בעזעצען. בעווערבער אים דיעזע שטעללע מיססען דער העברעאישען אינארישען אונד דייטשען שראכע אין ווארט אונד שריפט מאכטיג זיין, אונד האבען אהרע דיעסבעצוגליכען צייגניסע, זא ווא זאלכע איבער אהרען מאראליש-זיטליכען אונד רעליגיאזען לעבענס-וואנדעל, מיט אונאבע אהרעס אלטערס אונד אהרעס פאמיליען-שטאנדעס ביא דעם געפערטיגטען איינצווייבען.

דער דויער זייער דרייא-יאהרעניג מיליטאר-דיענסט-צייט איזט דיעזעלכע גענאטהיגט, אויך אויסער דיענסט, דיא מיליטארישע קליידונג צו טראגען, דיא דער וואהרענד דער פערדינט אין דער סינאנאנע אבאלעגען דארף, דער פארשטאנד דער לעגעטימאנע נעמיידע האט זיך אן דאס קריגעס-מיניסטעריאום מיט איינעם געזוכע געווענדעט, דאס דער ראכבינער וועגן ער ניכט אים דיענסטע איזט, ניכט צור טרא-גונד דער מיליטארישען קליידונג גענאטהיגט ווערען! מאן זעהט דער דיעספאלליגען ענטשיוונג דעם קריגעס-מיניסטעריאום מיט גראסער שפאנונג ענטזענען! (אויך איינע היבשע געגענד דיעזעס פרייסען, ווא דער שטאטט אייגענטליך נור איינע "גראסע קאסערנע" בילדעט, אונד מאן פיר ניכטס זינד האט, אלס פיר מיליטארישע אכריכטיגען!)

אויסערע פאליטיק.

— גענעראל נאראן — טאדס!

נאכדעם דיא ערשיטענדע מעלדונג פאן דעם פאללע כארטוס און לאנדאן איינגע-טראפען ווא, האטטע מאן נאך אימער דיא אפפאנונג, דאס דער העלדענמיהאדע גענעראל נאראן, דער גלייכאם מיט בלאס איינער האנד-פאללע געשענען דיט יאהר אונד מיט דיא שטארט כארטוס געגען דיא ווילדען אראבישען הארדען פער-טהידיגטע, נאך אס לעבען זיין. באלד היעס עס, דאס נור דיא שטארט כארטוס אין דיא האנדע דער פאנאטישע אנהאלטער דעם מאהדי געפאללען זיין, ניכט אבער אויך דיא פעסטונג, דיא וועלכער נאראן אונד זיינע לייטע נאך אימער אין היילע אים ענגלאנד אבווארטען! באלד וויעדער ווארדע געמעלדעט, דאס נאראן מיט איינען זייער גע-טרייען אין איינע קירכע זיך גערעטעט, דיא פאן איהם שטארק פערשינען ווארדע. — נון צייגען זיך אבער אללע דיעזע מעלדונגען אלס לערע זעלבסט-מיינונגען, איינע לאנדאנער דעפעסע פאם 11. דיעזעס מעלדעט: "גענעראל נאראן איזט לויט איינעם זעבען אייגענטראפענען בעריכטע דעם גענעראל ווילזאן פאן אס אס 4. דיעזעס געטא-טעט ווארדען, ער האטען געמליך, אלס ער וואה-רענד דער בעשטירמונג פאן כארטוס דאס רעני-הונג-געברידע פערליעס, איינע העפטען דאלב-שטיך ערהאלטען, דער איהן טאקט צו בארען שטרעקטע, אויך לייטע, דיא אים כארטוס נאך געשטען ענטקאמען, בעשטאטיגען דען טאך דעם טאפערען גענעראלס, דיעזע בעריכטען נעמליך פאלגענדעס: "אלס כארטוס בערייט פאן דען פיינד ליכען קאנאנען הארט בערדאנט זיין, קאם נאך-דאן אים דעם רעניערונגס-געברידע, אים דיא איהם טרייא געברעכענען מרופפען צו אוממעלן, ער פיעל ביא הייער געלענעהאנע דורך איינע דאלב-שטיך, וואהרענד זיינע מרופפען ביז אויף דען לעצטען מאנן ניעדערגעמעטעלט ווארדע, ביא דעם מער-רענע שטינדען הייערנען געמעטעל ווארדען זעלבסט פרויען אונד קינדער ניכט געשאנט, דיא אנגעוועהנטען פארשטישען בעאמעטען פאן כא-טוס זינד, מיט איינאנדהע זענער צווייא פאשיאס וועלכע דיא שטאטט אין פערראטהערישער ווייזע אן דען פיינד אויסגעלעפערט האטטען, שאנונגסלאך געטארטעט ווארדען!"

איינע אנדערע לאנדאנער דעפעסע פאם 11. דיעזעס מעלדעט: "ווא נומערהר פעסטשטעהט, איזט גענעראל נאראן שוין אס 27 זעננער געטארטעט ווארדען, אלס אים ווילדען הארדען דעם מאהדי דורך דיא פאן דען פערראטהען איהנען געאפ-טעטען טהאדע אין דיא שטארט האנגען, דיא שטירענען זיא זיך, דען ווילדען פוהערען גלייך, אויף דיא מרופפען נאראן, וועלכע מיט לאווענ-מוטה אפפאפען אונד פאן איינער רעגעבונג ניכטס וויס-טען וואללטען, זיא צאגען זיך אויף דען רעניערונגס-פאלאסט צוריק, ווא נאראן וואהנט, אים זיין לע-בען צו שטיצען, דאך דיא ווילדען הארדען דראנגען אינאויפהאלטאזע פאר; נאנצע היפען פאן ליכען טוהרמעטען זיך אים דען פאלאסט, אלס נאראן מעהר קיין פילוער האטטע, דיא שטירמעט ער מיט זיינען וועניגען געטרייען, דען זאכעל אין דער האנד, אויף דיא שטארטע הניוס אונד הייע דען לעצטען רעססען זייער ארמעע צו זיך צו זאממעלן! אין דיעזעס אויגעבליקע ערשטאך איהן אין ארא-

ווערדען קאנען — דער פאלקסשול-לעהרער שטרענג
מע ביים שטוהרליכטער אנטאן קאוואטש און
קאפו-וואר דיא קלאסע און וועלכער דען אידן הערן
וויטמאן צור צאהלונג פערארטטהייטע. —
הער וויטמאן אפפערלירטע און וויצע-גע-
שפאנס-אמט, וועלכעס אין פאלגענדער וויצע-גע-
שיעד: „דער בעשיד דעם שטוהרליכטער-אמטעס
ווייר אויפגעהאבן בען אונד יאָנע וויטמאן
פאן דער צאהלונג דער איהם צור לאסט געלעגטען
קאסטען לאָזענשפראכען!“ דער מאַטיווע דיעזעס פיר
דען יידישען גרונד-בעזיטער געניטמאן בעשידעס
זינד פאלגענדע: „דער פערטראג, דער צווישען דער
אַרמט-געמינדע אונד דעם לעהרער געשלאסען
ווארדע שטעללט וואָהל דיא פערטראַהאזער שולע
אלס „געמינדע-שולע“ דאָר; דאָך איז דעזער פער-
טראַג, וועלכער דען בעוואָהנערן לאסטען אויפ-
ברודעט מיט דער גענעדיגמאנינגס-קליינע דער קאָמ-
טאטס-בעהאַרדע ניכט פערזעהען! נאכרעם פערנער
דיא אים 1. פונקטע דעם פערטראַגעס פיר דען לעה-
רער אויסבעדינגענע יאהרעס-צאהלונג פאן 195 גול-
דען און דער געמינדע-רעכנונג דעם יאהרעס 1883
צו פערטראַהאז זיך ניכט פאַרשינדעט, אונד אויך אים
קאָסטען-פאַרמאנשאַל דעם יאהרעס 1884 ניכט פער-
רעכנעט איז, וואס געשעהען מיטע, וועגן דיא
דאָרטיגע פאלקסשולע ווירקליך איינע „געמינדע-
שולע“ וואָרע, זא מיט דיא פאלקסשולע צו פערטראַ-
האז אלס איינע אויסשליסליך „קאטהאָליש-קאָ-
פעסיאָנעללע“ שולע בעזעראכטעט ווערדען. אין
זינע דעם 45. דעם 38. געזעצ-אַרטיקעלס פאן
יאהרע 1868 זינד יעדע צור ערהאלטונג דער „קאָ-
פעסיאָנעללע“ שולע אנדערס גלייביגע נור
אין דעם פאללע ביטראַגע צו לייטען פערשפליכ-
טעט, וועגן זיא איהרע קינדער טראַטזאָליך אין דיא
שולע שיקען! דא אבער יאָנע וויטמאן, ניכט
איינמאל אין פערטראַהאז, זאָנערדען אין פערטראַ-
מיקלאַש וואָהנט, זא מיט פאן דער צאהלונג דער
לעהרער-געבויהרען לאָזענשפראכען ווערדען! —
זא ווייט דיא בעגרינדונג דעם געניטמאן בעשידעס
דעם וויצע-געשפאנס, דער אַבירעניס ווינישע, דאס
דיא אַרמט-געמינדע פערטראַהאז דעם לעהרער-דיע-
זען פערלוסט ערזענצעט. — דא ערהאָב זיך יעדע
דער דעכאנט אינגאָן טאקאט אונד פיהרע
אויס, דאס אים זיננע דער „canonica visitatio“ היער
איינע „רעאל-לאסט“ פאַרליינעט. ניכט פאן דער
פערזאָן, זאָנערדען נאך דעם איינסט קאטהאָלישען
„בעזיטער“ זיא דיא פערלאַנגטע געבויהר צו ענטריב-
טען! אָב הייטע אין קאטהאָליק, אָדער אין ניכט-
קאטהאָליק דיעזעס נומ בעזיטער, דאס בלייבט זיך
נידען! אָב געבויהר מיט בעזיטערע ווערדען! —
דיעזע אַנזיכט שטוהרליכען אויך דיא פּאַררער פּראַני

דאָמאָנאָוויטש, געאַרן בויער אונד „מלעמטש-דער
וויצענשפאן אונד דער שטאטס-אנוואלט פאן
באָגנאיר בעקאַטפּען דיעזע אַנזיכט. דער קאָ-
מיטאטס-פּיטמאל, דאס אַנדראַעס בא אָן, שטעלע-
טע דער אַנטראַג, דער אַנדראַעס אַננעלעגענדיג
איינע נייע אַנזערוזיכונג אייגעלייטעט ווערדע! ביא
דער העררעך ערפאַלגטען אַבשטיממנג ווארדע
זאָוואָהל דער בעשיד דעם וויצענשפאנס, אלס
אויך דער אַנטראַג דעם שטאטס-אנוואלטעס מיט
וואָרפּען. דער קאָמיטאטס-אויסשוס האט מיטדין דאס
אורטייל דעם שטוהל-ריכטערס, דאס הערר וויטמ-
מאן דעם קאטהאָלישען לעהרער דיא געפאַרדער-
טען געבויהרען ענטריבטען מיטע, ליידיער בעשטאַ-
טיגט. — הערר וויטממאן קאן נומערהר אן דען
קולטוס-מיניסטער רעקורדען, אַלליין וויר פּירכטען
דאס הערר טרעפאַרט דאסעלבע זאנען וויר, וואס
דער דעכאנט אינגאָן טאקאטש הערפאַרנע-
האַבען, דאס נעמליך דיא זאָנענאַנטען „קאטהאָ-
לישען וויזמאַציאָנס-פּראַטאַקאָללע אויסשלאנגע-
בענד זינד! דיעזע גראַסע געדאַנקע, וואָדורך דען
יידישען גרונד-געזעצערן לאסטען צו געניטען דער
קאטהאָלישען קיכער אויפגעלעגט ווערדען זאָלען
רעהרט יא בעזען פאן אַנזערס העררן טרעפאַרען
הער! (ויעהע נומער 17 דער „נייען יידישען פּעס-
טער צייטונג“)

* (סיר מאָזעס מאָנטעפּיאָרע) דיא
פאן ראמסאטע איינטרעפּענדען נאכריכטען א-
בער דאס בעפּינדען מיט מאָזעס מאָנטעפּיאָרעס
לייטען ליידיער ניכט געניטען אונד געבען צו דען
שלימסטען בעפּירכטונגען פּעראַנלאסטונג.

* (אונטער בליע בענער פּאַקע ל-
צונג) זאָננטא וואָללען דיא שטודענטען דעם
גראַפּען אפּפאַני איינען פּאַקעל-צוג דארבריינגען,
אָבנליך דערזעלבע ביא דער פּאַליצייא בערייטע
אנגעמלדעט ווארדען, אַנזער בליעב פּאַרלייט
דענאָך דער גאַנצע שפּעקטאַקעל, דער קיינען א-
דערען צוועק האטעט, אלס דיא רעגירונג צו
אַרבעדן!

* (פּראָטעסט געגען דיא רעפּאַרעס.)
דער גרייזע רעפּאַרעס-פּיינד זשענגערי פּאָן
היער פּראָטעסטירט אים, פּעסעטער ללאָרד, געגען
איינע רעפּאַרעס, דיא פּאָן איינעס סערענ-
העררהרט!

* (דר קאָהוט) גענעוואָרטיג בעפּינדעט
זיך היער אין אַבזעוואַנטער דער יידישען געמינדע
צו געוואָרען, דער מיט דר קאָהוט אין גראַסוואר,
דיין וועגען איבערהאַמעט דעם געוואָרען רעפּאַרעס
נאכט איבערהאַנדלעט, אַקאַמט דיעזעס „געשאַפּט“
צו שטאַנדע, דאן שטעהט צו האַפּפּען, דאס גראַס.

ווארדין אלסכאלר איינע איינהייט ליכע גע-
מינדע בילדען ווירד!
* (פּרעספּראַצעס געגען אין אַנטי-
סעמיטישעס בלאטט) דיא אָבער-שטאַטס-
אנוואלטשאפט האט געגען דאס אין שטוהרליכע-
בורג ערשיינענדע אַנטי-סעמיטישע וויצע-בלאַטט
„פּאַפּיקאַ אַנטש“ איינען פּרעס-פּראַצעס אַננע-
שטרענגט וועגען אייפּרייציג געגען דיא יידישע
קאַנפּעסעסאָן. — נו, וויר ווערדען זעהען אָב איינזע-
רע ליעבען „געשוואַרענע“ ענדליך דאָן איינמאל
איבער איינע זאָלען יודען-פּרעסער דאס „שולדיג!
אויסשפּרעכען ווערדען! דיא העררען געשוואַרענען
דירשטען ענדליך פּיעלליכט צור איינזיכט געלאנגען,
דאס איהר ביהעריגעס פּעראַהרען ניכט ווייטער
געדולדעט ווערדען ווירד, וואָללען זיא דורכאויס ניכט
נאך רעכט אונד גערעכטיגקייט אורטיילען, דאן
ווירד מאן זיא איינפאַל בעווייטען מיטען, דאמיט
זיא מיט איהרען אַנפּערניגטען פּערקעהרטען,
פּאַרטייאַישען אונד באַווויליגען אורטיילען ניכט
דאס גאַנצע געריכטס-וועגען אַננאַרעס אין פּערהר
בריינגען!

אויס דעם עסטערייכישען רייכסטאנע.
— גיעדעראנע דער טאאָפּע-רעיווענוג. —

אין דער רייכסטאנ-זיטצונג פאן 18 דיעזעס
האט דיא עסטערייכישע רעניערונג איינע פּירכט-
בארע גיעדעראנע ערליטען. עס האנעלעט זיך
דיעבייא אום איינע געזעצעס-פּאַרלאַגע וועגען ער-
האַהונג דער שטעמפּעל, אונד אַנזעטען געבויהרען
וואָדורך דיא שטאטס-קאסט אום איינע האלבע
מיליאָן מעהר איינקאָממען ערזעלען זאָללעט.
אונד עס וואר אין איינפאַכער בייערליכער העפּ-
טירטער, נאמעס רוף, דער דיעזע פּאַרלאַגע צו
פּאַללע געבראכט דורך זינען אַנטראַג, דאס דיע-
זעלבע און דען פּיאַנצ-אויסשוס ווא אַבערפּייפּונג
צוריקגעלייטעט ווערדען מאָנען וויר זעהר אויך דער
מיניסטער-פּראָדירענט טאאָפּע אונד דער פּ-
נאַנצ-מיניסטער דונאַיעווסקי זיך דאַנענען
געשטרייבט אונד אללע אַנשטרענגונגען געמאַכט,
אום דיא רעניערונגס-פּריינדליכע מאַיאָריטאַט אין
דיעזער פּאַרלאַגע צום פּעסען צוזאַמענהאַלטען צו
בעווייטען. — זא בליעבען אללע דיעזע בעמיהונגען
ערפּאַללגאָן, דער איינפאַכע בויער רוף האט
דיעסטאַל דיא רעניערונג בעזענעט, דען אלס עס
צור אַבשטיממנג געלאנגטע, דא שטיממען 135
דעפּיטירטע פיר דיא אַננאַרעט דער רעניערונגס-
פּאַרלאַגע, 160 דאַנענען פיר דען אַנטראַג דעם דע-
פּיטירער רוף, דאס דיא פּאַרלאַגע און דען אויב-
שוס צוריקגעלייטעט ווערדען, דיעזעס איז דיא פּאַר-
לאַגע טאַדט, אונד דירפּעט ניט מער ווערדער

אונד טיבעלע צאן איינע נאדעל אונד איינע פּאַרען
אויס דעם קליינען פּאַלסטערען אונד פּינג קיכער גר
אן, דיא לאָזען ראַקסיהילע צוזאַמענגעזונאַהען.
„וועגן דער אַרלער אַבער אויסגעגען וואָללעט, וואָר-
רענר איך ניכט צו הויען בין?“ — פּראַנטע בעאַרנט דער
שניידער.
„ער געהט פּאַרטיטאַנס נייע אויס!“ — ערוויידערטע
איסטער נאַהענד אונד לאכערט דאס מאַרדען.
„וואס מאכט ער דען יעצטעס איסטער צו הויען?“ —
פּראַנטע דער שניידער.
„איך האבע דיר'ס שאָן צעהן מאל זאנען וואָללען
(ערוויידערטע טיבעלע), אַבער איך דער לעצטען צייט בין
איך זאָ צערישטירט, וועהראַלכ איך דאַרן נאַנעליך פּע-
נאס, דענקע, פּאַטער! זאָ אַפּט דאס פּאַרטיטאַנס אויס-
געהסט, שליעסט זיך דיא מוסטער מיט דעם הויער-הערן אויך,
אונד ביידע בלייבען שטונדענלאנג ביזאַממען אונד פּיהרען
מיט איינאַנדער געשטראַכען, דיא נאַמענטליך פיר זיא ביידע
פּאָן גראַסעס אינטערעסעס זיין דירפּען.
דיא מוסטער מיט העררן אַרלער!“ — ריעף דער
שניידער לאַכעלען.
„וויא נור ניכט אייפּערויכטונג! (לאכטע טיבעלע)
יא, דיא מוסטער אונד דער הויער-הערר אַרלער!“
ביקען דאָרף איך מיך ניכט, (זאנעט דער שניידער,
אלס ער דען ראַק אַרלערס אַנזעצאַנען האטעט) ביקען דאָרף
איך מיך ניכט, זאָנעט געהט דער ראַק אויסאיינאַנדער; איך
ווילל מיך אַבער איסטער נור היכט לאנגאם בעווענען אונד
מיך ניכט ביקען!“
(פּאַרזעטענע פּאַלנט).

איך פּירכטעט, דך צו קלאַנען!“ — זאנעט טיי-
בעלע אונד קיסטע דען פּאַטער; זיא וואר פּאַר, אַנטער
דיעזער צאַרשליכקייט אין געהימניס צו פּערבערען, דאס
איהר זאָ הייליג וואר, אונד דאס זיא אום קיינען פּרייז ועלכט
דעם פּאַטער, דעם שניידער, איבער אללע געליבעטען פּאַ-
טער האטעט פּערהאַטען קאָננען . . .
„וואס העלפט איך מיך אבער יעצטעס? (זאנעט דער
שניידער נאך איינער פּויע דעם נאכדענקענס) איך מוס
הייטע צום גראַפּען, איך ווערדע עס איהם ערזאַהלען, ער
מוס דען גיעדעראַנטען“ . . .
„זאנע איהם ליעבער הייטע ניכטס! (ריעט טיבעלע)
ער האַלט דען יא נאָך זעהר האַך, עס קאָננעט דיר נור
שאַדען“ . . .
„איך דענקע אן קיינען נוסצען מעהר! (ריעט דער
שניידער אין טיעפער ענטריסונג) דער אַנפּערשאַסטע בוכע,
דער דך זאָ טיעף געקלאַנקט האט, ער מוס געצייכ-
טיגט ווערדען!“ . . .
„ער ווירד שאָן בעשטראַפּט ווערדען! (זאנעט בעני-
טינגער דיא טאָכטער) שווייג ליכער הייטע נאך דאַפּאן אונד
בריינגע דער ליעבען מוסטער געלד“ . . .
„איך האבע אן קיינען ראַק, אום אויסצוגעהען!“ —
זיפּעטע דער שניידער.
„ניכט דען ראַק דעם הויער-העררן!“ — לאכטע דאס
מאַרדען.
„ער איזט יא נאך האלבערטרענגט!“ — ערוויידערטע
דער פּאַטער.
„קאָמס! (זאנעט דאס מאַרדען) איך העלפט דיר, איהן
צור נאַשע צוזאַמענשליקען“ . . .

אום הילפע וועגן וואָללעט, דריקטע ער מיר זינע האנד
אויף דען מונד, אונד וואָללעט מיך בעזען אויסשלינגען
אונד אין זיין צימער, דאס אין דער פּאַרהאַללע אויס,
הוינטיראַנען“ . . .
דער שניידער לייטעט מיט צוריקגעהאַלענעס אטהעס
דער ערזאַהלונג זינער טאָכטער; זיין געזיכט וואר בלאס
געוואָרען, זיין אויגע זינגט שטאַר אן דען ליפּסען דעם
מאַרדענס.
יעצט, דא טיבעלע איינע פּויע מאכטע, אטהעטע
ער אויף אונד מיט טאָנלאָזער שטיממע פּראַנטע ער; אונד
וואס געשאה דאן?“ . . .
איינע ריאָנע וואָללעט (איינענליך דיא שאמראַטע)
שטייען אין דעם וואנגען דעם מאַרדענס אויף; עס ווענקטע דען
בליק אונד אונד ענדליך; „דער ליעבען נאַסט ווייט, וויר
עס מיר ערנאַננען וואָרע, וועגן ער מיר ניכט איינען עננעל,
איינען רעספּעקט געשיקט האטעט“ . . .
„אונד דיעזער רעספּעקט וואר?“ — פּראַנטע דער שניי-
דער אין פּיעבערהאַסטער אויפּערונג.
„נאנטאן!“ — ערוויידערטע דאס מאַרדען.
„דער באַקער געוועללע?“ — ריעף איבערהאַשט דער
פּאַטער.
„דער באַקער געוועללע אַנמאן!“ — וויעדערהאַלטע
טיבעלע, אונד וואנעט עס נאך איסטער ניכט, דיא איינען
אויפּשלאנגען,
אַבער דאס אויסט יא איינע געשיכטע פּאן פּיער וואָ-
נען, דאס וואר בייס גראַפּען ווארס! (בענאן וויעדער דער
שניידער) אונד זאָ לאנגע קאָנזעסטעס ווא מיר זאָ עשוואס
פּער שווייגונג“ . . .

